

Politisk plattform 2019 - 2023: Et sterkt nord

Innholdsfortegnelse

1 Innledning

2 Et sterkt nord

3 Tre stammers møte – det norske, samiske og kvenske

4 Klima og miljø

5 Ungdom og medvirkning

6 Kunnskap og utdanning

6.1 Videregående opplæring og struktur

6.2 Fagutdanning i Troms og Finnmark

6.3 Framtidsrettet kompetanseutvikling og forskning

7 Næring

7.1 Reiseliv, turisme og kulturnæringer

7.2 Fiskeri og havbruk

7.3 Landbruk og reindrift

7.4 Petroleumsnæring og kraftproduksjon

8 Infrastruktur og Samferdsel

8.1 Fylkesvegnettet

8.2 Kyst-til-marked, bo- og arbeidsmarkedsregioner og havner

8.3 Kollektivtransport

8.4 Flytransport

9 Helse

9.1 Folkehelse

9.2 Tannhelse

9.3 Regionalt helseperspektiv

10 Kultur og idrett

11 Forsvarsregionen

11.1 Nasjonal sikkerhet og regionalt ansvar

11.2 Vertsfylket

11.3 Leverandørindustri

12 Nordområdene

1 Innledning

Valget 2019 ga et tydelig rødgrønt flertall i nye Troms og Finnmark fylke. Det viser et klart ønske i befolkningen om en bærekraftig og framtidsrettet politikk med sterkere fellesskap. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil styrke det desentraliserte tjenestetilbudet og sikre balanse i forholdet mellom by og bygd i nord. Vi ser det som vår oppgave å bidra til positiv utvikling, bolyst og bærekraftig vekst. Vi skal aktivt bidra til at befolkningen i nord sitter i førersetet for utviklingen av egen landsdel. Samarbeidspartiene vil arbeide for opphevelse av tvangsreformen og sammenslåingen av Troms og Finnmark.

Den 18. november 2019 tiltrer det første fylkesrådet for Troms og Finnmark fylkeskommune, utgått fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Partiene har et samlet flertall i fylkestinget bak seg. Den politiske plattformen ble presentert den 8. november 2019.

10. juli 2022 gikk fylkesrådsleder Bjørn Inge Mo bort. Kristina Torbergsen danner nytt fylkesråd den 12. august samme år. Det nye fylkesrådet i Troms og Finnmark består av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti og vil fortsatt styre med «Et sterkt Nord» som politisk plattform.

Fylkesrådet Torbergsen

Fylkesrådsleder: Arbeiderpartiet, Kristina Torbergsen

Fylkesråd for plan, økonomi, kultur og språk/fylkesrådets nestleder: Senterpartiet, Ronald Wærnes

Fylkesråd for plan, næring og miljø: Senterpartiet, Karin Eriksen

Fylkesråd for samferdsel: Arbeiderpartiet, Agnete Masternes Hansen

Fylkesråd for utdanning og integrering: Sosialistisk Venstreparti, Bjarne Rohde

Tromsø, 12. august 2022

2 Et sterkt nord

Troms og Finnmark er en av verdens mest spennende regioner. Samarbeidspartiene vil legge til rette for et offensivt og nyskapende næringsliv, basert på regionens fortrinn. Vi vil skape livskraftige samfunn preget av optimisme og framtidstro, slik at våre unge ønsker å satse i landsdelen. Vi vil videreutvikle et godt, likeverdig, offentlig og desentralisert tjenestetilbud i hele fylket.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal være en fremoverlent regional samfunnsutvikler. Gjennom gode fellesskapsløsninger vil samarbeidspartiene Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ta i bruk det enorme potensialet som ligger i nord for å gi folk trygghet for utvikling og muligheter i egen region. Fylket skal være en premissgiver for utviklingen av regionen og samhandle med befolkning, næringsliv og forvaltning. Vi skal levere gode offentlige tjenester på regionalt nivå og være en pådriver for nyskaping og innovasjon som bidrar til økt verdiskaping for landsdelen og nasjonen. En politikk som hensyntar miljø- og klimautfordringer er viktig i møte med dagens og framtidens utfordringer. Fellesskapet må ta ansvar for kommende generasjoner og deres muligheter for å skape gode liv. Bærekraftige og langsiktige løsninger er nødvendig for utviklingen av framtidens Troms og Finnmark.

De samarbeidende partiene vil stå for en politikk sterkt forankret i vår historie, felles kulturarv og flerkulturelle særpreg. Samisk og kvensk språk, kultur og identitet har en bærende posisjon i regionen.

Samarbeidspartiene vil arbeide for opphevelse av tvangsreformen og sammenslåingen av Troms og Finnmark. Vi skal jobbe aktivt mot tvangssammenslåingen av Troms og Finnmark, og vil sende en søknad om å dele opp fylket etter inndelingsloven. Troms og Finnmark vil ta initiativ til samarbeid med andre fylker som har blitt sammenslått mot sin vilje. Et nytt stortingsflertall er avgjørende for å snu sentralisering og tvangssammenslåing. Samarbeidspartiene vil arbeide for at Finnmark og Troms skal bestå som egne valgkretser til Stortinget, som i dag.

De fleste fylkeskommunale arbeidsplasser ligger utenfor Vadsø og Tromsø. Slik skal det også være i framtiden. Så lenge Troms og Finnmark er sammenslått skal Tromsø være fylkeshovedstad, og det skal være ledelsesfunksjoner og stedlig ledelse i både Tromsø og Vadsø, i tråd med vedtatt divisjonsmodell. Samarbeidspartiene er opptatt av å flytte flere fylkeskommunale oppgaver ut i regionen, samtidig som man bygger dagens eksisterende kompetansemiljøer i Tromsø, Vadsø, Harstad og Finnsnes sterkere. Organiseringen av Troms og Finnmark fylkeskommune må ivareta administrasjonene både i Finnmark og Troms, og beholde og utvikle kompetanse i begge de tidligere fylkeskommunene. Samarbeidspartiene legger til grunn at dette vil gjøre en framtidig oppheving av sammenslåingen mest mulig skånsom.

Utdanning er sentralt for utjevningen av sosiale forskjeller i samfunnet. Dagens desentraliserte videregående skolestruktur skal legges til grunn. Ingen skolesteder skal legges ned i perioden. Dette innebærer blant annet at det ikke innføres såkalt fritt skolevalg for Troms og Finnmark som helhet.

Samarbeidspartiene vil verne om nærskoleprinsippet og avventer utredning om resultater og erfaringer fra ordning med en felles opptaksregion i Finnmark.

Hav- og landområder skal gi bærekraftig vekst og utvikling regionalt, og samtidig være en del av nasjonens økonomiske ryggrad. Bruken av naturressurser skal skape verdier og ringvirkninger lokalt. Vi trenger sterkere samhandling mellom utdanning, næring og offentlig forvaltning for å sikre rekruttering av ungdom, tilgang på

arbeidskraft og relevant kompetanse til eget næringsliv. Samhandling mellom kunnskapsmiljø og næringsliv vil være sentralt for å fremme bærekraft i forhold til regionens fortrinn. Regionens potensielle skal bidra til å skape livskraftige samfunn i både distrikt, tettsteder og byer.

Som regional utviklingsaktør skal fylkeskommunen være en tydelig og forutsigbar samarbeidspartner for de store næringsbjelkene i nord, som fiskeri og havbruk, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum og leverandørnæringer i tilknytning til disse. Vi forventer at all næringsaktivitet i våre områder tar hensyn til bærekraft, både sosialt, økonomisk og miljømessig. Vi ønsker å satse på økt verdiskaping og utvikling i de næringene som allerede er etablert i landsdelen samt tilrettelegge for nye næringer, arbeidsplasser og et organisert arbeidsliv.

En sentral forutsetning for utvikling er sikker infrastruktur som ivaretar framkommelighet og forutsigbarhet for alle, med funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner. Det forutsetter satsing på skredsikring, utbedring av flaskehalsen på fylkesvegnettet og en miljøvennlig transportutvikling. Sikkerhet og beredskap, både til lands og til havs, er avgjørende faktorer for trygg næringsutvikling.

Troms og Finnmark utgjør hjertet i de norske nordområdene. Vi har derfor et ansvar for å bidra til en positiv og trygg utvikling i vår del av verden. Regionen har tidlig fått en forståelse av at oppmerksomhet rundt arktiske spørsmål, Barentsregionen og Nordkalotten vil øke som følge av klimaendringer og ressurspotensialet som finnes her. Fylkeskommunen har en viktig rolle og ansvar for å balansere forholdet mellom vekst, utvikling og bærekraft i nord. Det nyanserte bildet av det norske Arktis som en levende og framtidsrettet region bestående av mennesker, moderne infrastruktur, forskning og næringsutvikling - må fremheves.

Troms og Finnmark skal stå i en særstilling i utformingen av nordområdepolitikken og forholdet til Russland. Regionen må leve med og håndtere konsekvensene av politikken som føres i egne nærområder, enten den utformes lokalt, regionalt eller nasjonalt. Bosetting og aktivitet i nord er viktig for Norges geopolitiske og sikkerhetspolitiske posisjon i Arktis.

Som Norges største forsvarsfylke og NATOs nordflanke må man sørge for velfungerende samarbeid mellom forsvar, sivilsamfunn og forsvarskommunene. Samarbeidspartiene vil videreføre og forsterke samarbeidet mellom regionale myndigheter og forsvar, med henblikk på styrket beredskap, informasjonsdeling og koordinering. Fylkeskommunen vil, i samarbeid med forsvarskommunene, utarbeide næringsstrategier knyttet til Forsvarets tilstedeværelse og våre allierte. Som grensefylke mot Russland skal vi bidra til fortsatt forutsigbarhet, dialog og folk-til-folk samarbeid.

Gjennom regionreformen har fylkeskommunen fått flere nye oppgaver av staten. Samarbeidspartiene forutsetter at disse følges opp med tilstrekkelige økonomiske virkemidler. Vårt mål er at de nye oppgavene skal bidra til en styrking av livskraftige lokalsamfunn, tettsteder og byer i Troms og Finnmark. Samarbeidspartiene mener fylkeskommunen bør overta flere oppgaver som i dag ligger hos staten.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal være en tydelig premissleverandør og arbeide for en styrking av de regionale virkemidlene. Samarbeidspartiene vil jobbe for at fylkeskommunale planer og strategier i større grad må gjøres forpliktende for regional stat. Regional planlegging fremheves som det viktigste verktøyet for å binde sammen de politiske nivåene. Strategisk og langsiktig planlegging for god samfunnsutvikling basert på regionale fortrinn og utfordringer er en forutsetning for å lykkes som regional utviklingsaktør. Helhetlig, samordnet planlegging, både på tvers av egne fagetater og i tett samspill med kommuner, regional stat og andre viktige

samarbeidspartnere vil få økt fokus i årene som kommer. Fylkeskommunen vil vektlegge økt samhandling og involvering i planprosesser.

Fylkeskommunen skal gjennom aktivt eierskap legge til rette for økt bærekraftig utvikling i næringslivet, industriutvikling og grønne arbeidsplasser. Samarbeidspartiene vil at innbyggerne i Finnmark skal beholde råderetten over og avkastning fra Finnmarkseiendommen. Utbytte fra Troms Kraft AS øremerkes tiltak i Troms, og selskapet skal ikke avhendes. Ved en oppløsning av tvangssammenslåingen skal hele eierskapet av Troms kraft AS gå tilbake til Troms fylke og kommunene i Troms, i tråd med den etablerte selskapsmodellen i holdingselskapet.

Samarbeidspartiene vil føre en økonomisk og sosialt bærekraftig politikk. Stortinget har endret inntektssystemet, slik at fylker med spredt bosetning kommer svært dårlig ut. En framskriving av inntektsrammene basert på dagens system viser at vi i perioden fram mot 2021 vil få ytterligere kutt. Dette kan få dramatisk betydning for tjenestetilbudet til folk i Troms og Finnmark, og vi vil arbeide for å få dette endret. Viktigheten av likeverdige tjenester og behovet for regionalt utviklingsarbeid vil øke fremover.

Samarbeidspartiene er opptatt av samarbeid mellom nye Troms og Finnmark fylkeskommune og Nordland fylkeskommune for å få økt gjennomslag nasjonalt for viktige satsinger for styrket utvikling i nord. Samarbeidet i Nordnorsk Råd må derfor videreføres og utvikles. Nordnorsk Råd utgjør en viktig felles stemme på politiske områder, og må utvikles videre for å styrke landsdelen.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal være en god arbeidsgiver. Partiene er opptatt av trygge og sikre arbeidsforhold for de ansatte i fylkeskommunen. I fylkeskommunen skal faste ansettelser være en hovedregel. Det er viktig for oss at vi ikke utvider muligheten til å benytte midlertidige ansettelser. Vi vil arbeide for å fjerne ufrivillig deltid i Troms og Finnmark fylkeskommune. Trepertssamarbeidet er en viktig del av den norske samfunnsmodellen. Vi vil prioritere en god dialog med arbeidstakerorganisasjonene. Samarbeidspartiene er opptatt av å jobbe for et trygt og seriøst arbeidsliv, og vil invitere partene i arbeidslivet til samarbeid om en modell for offentlige innkjøp og anbud i Troms og Finnmark.

Fylkeskommunen vil gjennom innkjøpsreglement legge vekt på fylkeskommunens mulighet til å benytte anskaffelser som et strategisk verktøy for å oppnå miljøpolitiske og samfunnsmessige mål. Samarbeidspartiene vil forsterke samfunnsansvar som fundament for fylkeskommunens innkjøpspolitikk, samt bidra til leverandørmuligheter i nord.

Vi vil jobbe aktivt for likestilling mellom kvinner og menn. Vi vil arbeide mot enhver form for rasisme og diskriminering. Flyktninger og innvandrere skal bli en del av det sosiale fellesskapet og arbeidslivet. Det skal være små økonomiske forskjeller mellom folk. Alle skal ha mulighet til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv Troms og Finnmark.

3 Tre stammers møte – det norske, samiske og kvenske

Vårt felleskap og vår felles kulturarv er rik og mangfoldig. Vårt urfolk og våre nasjonale minoriteter, skal alle kunne ta vare på og utvikle sine språk, sin kultur, samt nærings- og samfunnsliv. Kultur og identitet skal gjenspeiles i livene vi lever i nord. Fylkeskommunen får gjennom regionreformen ansvar for forvaltningen av tilskuddsmidlene til kvensk/norskfinsk kultur.

Samarbeidspartene er opptatt av å synliggjøre det samiske og det kvenske med stolthet og som viktige identitetsbyggere. Både Troms og Finnmark er bygd på «de tre stammers møte», og det er av betydning at politikken som føres i regionen skal ivareta og videreføre verdiene basert på vår historie, tradisjonell kunnskap og vårt flerkulturelle særpreg.

Vi vil at fylkeskommunen skal være i førersetet for å styrke det samiske og det kvenske, herunder språk, kultur og levesett. Vi skal arbeide opp mot nasjonale myndigheter for å få flere verktøy og midler til dette arbeidet.

Samarbeidspartiene vil styrke og videreutvikle fylkeskommunens samarbeid med den samiske og kvenske befolkningen, samiske og kvenske organisasjoner og Sametinget. Vi ønsker å løfte samisk og kvensk språk og kultur inn som en naturlig del av den helhetlige samfunns- og næringsutviklingen i hele landsdelen.

Samarbeidspartiene mener «de tre stammers møte» har en unik historie, og har dermed et stort potensial til å utløse ny verdiskaping ved merkevarebygging innen blant annet språk, kultur, fiske, landbruk, reindrift, reiseliv og matproduksjon. Samarbeidspartiene anser det som viktig at tradisjonell kunnskap og tradisjoner må ivaretas i dette arbeidet. Videre ser samarbeidspartiene det som viktig at vi får på plass en regional plan for reindrift, med mål om et godt samarbeid mellom reindriften og øvrige samfunnsinteresser.

Samarbeidspartiene vil:

- Styrke og videreutvikle samiske og kvensk språk og kultur
- Styrke de samiske og kvenske festivalene i regionen
- Arbeide for at flere grunnskoler og videregående skoler i Troms og Finnmark skal kunne tilby samisk
- Vurdere ordninger der elever med samisk språkopplæring samles, herunder forsøksordning av samiskspråklig sommerskole for elever i den videregående skolen
- Bidra til å utvikle Sámi Mánáid Teahter (Samisk barneteater) til å bli en nasjonal institusjon, samt støtte etablering av et statlig finansiert kventeater
- Styrke og videreutvikle samarbeidet med Sametinget, den samiske og den kvenske befolkningen, samt organisasjoner
- Følge opp plan for kvensk språk og kultur i Troms og Finnmark fylkeskommune

4 Klima og miljø

Klimaendringene er vår tids største utfordring. For å møte dem må vi satse offensivt på ny kunnskap, forskning og utvikling av fornybare og alternative energikilder. Samarbeidspartiernes ambisjon er at Troms og Finnmark skal være et av landets fremste miljøfylker.

Vi skal utarbeide plan for utslippskutt for hele fylkeskommunens virksomhet basert på FNs bærekraftsmål, og i tråd med Paris-avtalen. Vi vil gjennomføre grønne innovative offentlige anskaffelser for å oppnå dette, med vekt på dialog og trepartssamarbeid. Ved anskaffelser skal fylkeskommunen være tydelig på miljøkrav, et trygt organisert arbeidsliv, bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, samt lærlingekrav hos leverandører.

Vi vil også følge opp egen klima- og energistrategi og være pådriver for lokale klimaplaner. Vi vil videre gjennom blant annet klimapartnernettverket bidra til at kommuner, næringsliv og øvrige virksomheter i fylket jobber for at Troms og Finnmark gir sitt bidrag til oppnåelsen av Norges forpliktelser i tråd med Paris-avtalen.

Beredskap blir viktigere i fremtiden, ettersom vi får nye ruter for vare- og godstransport i det arktiske området. Nord-Norge og Svalbards rolle vil være sentrale, og beredskapen må styrkes både for å forebygge, og for at vi raskt skal greie å begrense skadevirkningene av eventuelle ulykker.

Et overordnet mål for energiforvaltningen i Troms og Finnmark er energieffektivisering, bærekraftig energiproduksjon og økt andel bruk av fornybar energi.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal ved lokale tiltak bidra til å oppnå de nasjonale klimamålsetningene om reduksjon i utslipp av klimaeleggende gasser. Herunder ansees arbeidet gjennom klimapartnernettverket som svært viktig. Vi vil arbeide for økt forskning og utvikling av fornybare energikilder.

Samarbeidspartiene vil:

- Bidra til styrket kapasitet på strøm, gjennom utøvelse av eierskap i kraftselskap, for å legge til rette for økt bruk av miljøvennlige energiløsninger for næringslivet
- Bidra til å kartlegge og beskytte det biologiske mangfoldet i havet, og at nasjonale myndigheter benytter den sterke kompetansen i nord ved kartlegging av risikospørsmål knyttet til marine og arktiske økosystemer
- Arbeide for å begrense forurensing på tvers av landegrensene, og bruke kompetansemiljø i fylket for å bidra til dette
- Arbeide for økt forskning og utvikling av fornybare energikilder, og legge til rette for økt bruk av bioenergi som drivstoffkilde
- Stille miljø- og klimavennlige krav ved innkjøp og drift av fylkeskommunen
- At alle nye fylkeskommunale bygg skal være passivhusstandard
- Innfase lav- og nullutslippsteknologi i kommende anbud innen kollektivtransport
- Lage en egen plan for klimakutt med mål for hele fylkeskommunens virksomhet basert på FNs bærekraftsmål, og i tråd med Paris-avtalen. Vi vil gjennomføre grønne innovative offentlige anskaffelser for å oppnå dette, med vekt på dialog og trepartssamarbeid
- Utarbeide årlig klimaregnskap for fylkeskommunal virksomhet
- Arbeide for byvekstavgifter og bypakker som gjør det mulig for flere å velge å gå, sykle eller å reise kollektivt

- Tettere samhandling omkring miljø og klima med kommunene gjennom regionalt planforum

5 Ungdom og medvirkning

Troms og Finnmark er et fylke med store muligheter for ungdom. Ungdommen er framtida, og må inviteres med for å forme sin egen framtid i det nye fylket. Samarbeidspartiene vil arbeide for at hver enkelt av våre unge opplever mestring og å lykkes i sitt liv. Elever som bor på hybel må vies særlig oppmerksomhet.

Samarbeidspartiene er opptatt av å styrke ungdommens demokratiske medvirkning, og vi vil videreføre og videreutvikle ungdomssatsingen etter modell av Ung i Troms. Samarbeidspartiene er opptatt av at demokratiforståelse må starte tidlig, og vil bidra til samhandling med ungdomsrådene i kommunene. Samarbeidspartiene skal legge til rette for at ungdom blir tatt med på beslutningsprosessene.

Samarbeidspartiene vil:

- Videreføre ordningen med mobbeombud og elev- og lærlingeombud
- Invitere kommunene til et prosjekt mot mobbing i grunnskolene og i videregående opplæring
- Styrke samarbeidet med vertskommunene for å sikre en god skolehelsetjeneste
- Styrke rådgivingstjenesten i den videregående opplæringen, og samarbeidet med kommunene om rådgivingstjenesten i grunnskolen
- Arbeide for at borteboere i aldersgruppen 15-19 år sikres et godt tilbud ved hjelp av elevhybler eller vertsfamilier
- Arbeide for et godt kollektivtilbud og gunstige ungdomspriser, samt arbeide for at reiseruter gir flest mulig borteboere muligheten til å reise hjem i helgene. Skoleungdom bør få samme reisebetingelser i fylket, uavhengig av bo- og studiested
- Videreføre og videreutvikle ungdommens fylkesting som møteplass mellom ungdom og politikere, der ungdom skal få mulighet til å sette dagsorden for sin egen framtid
- Ha en målsetting om at alle elever i Troms og Finnmark skal få erfaring fra elevbedrift og ungdomsbedrift i løpet av grunnskolen og den videregående skolen

6 Kunnskap og utdanning

Fremtidens arbeidsliv i Troms og Finnmark vil kreve høyere omstillingsevne, flere med relevant utdanning og flere fagarbeidere. Samarbeidspartiernes målsetning er at ungdommen i Troms og Finnmark skal rustes best mulig for fremtidens arbeidsliv. Opplæringstilbudet i videregående opplæring skal være av høy kvalitet, i egnede lokaler med gode digitale løsninger. Vi skal arbeide for å øke gjennomføringsgraden. Forebygging av frafall krever høyt fokus, både på de faglige og de sosiale aspektene ved opplæringen. For å utnytte det enorme potensialet som ligger i Troms og Finnmark som ressursregion, må man stimulere ungdommen til å gjøre utdanningsvalg som kvalifiserer til jobber i næringslivet og det nordnorske arbeidslivet. Derfor må arbeidet med kompetanseforum Arktis videreføres i den nye fylkeskommunen.

Troms og Finnmark skal være en pådriver for styrkingen av de samiske språkene, og har en sentral rolle i å synliggjøre de nasjonale utfordringene og mulighetene for samiske språk. Det er en målsetning at flere skal både velge og fullføre samiskopplæring. Samarbeidspartiene har som mål å bidra til å styrke de samiske språkene, kulturen og kunnskapen om samisk historie og levesett.

6.1 Videregående opplæring og struktur

For å kunne ivareta et godt tilbud i hele regionen skal man slå ring om de offentlige skolene. Det skal ikke gjennomføres privatisering eller sentralisering av den videregående skolen i Troms og Finnmark.

Samarbeidspartiene vil sikre trygghet og forutsigbarhet i skole- og tilbudsstrukturen og vil ikke legge ned videregående skolested i perioden 2019-2023. Man bør likevel se på nye og alternative måter å organisere videregående opplæring på, med utgangspunkt i dagens skolesteder. Større fokus og satsing på digitale løsninger vil være et viktig virkemiddel i dette.

Tilbudene skal være varierte, desentraliserte og tilpasset regionens behov. Regionen har behov for både praktisk fagkompetanse og akademisk kompetanse. Det må stimuleres til at flere elever velger yrkesrettede utdanningsløp.

Nærskoleprinsippet med fastsatte skoleregioner inndelt i nord-, midt-, sør- og Tromsø-regionen videreføres i Troms, og LOSA-modellen videreføres i Finnmark. Det skal gjøres en vurdering av mulighetene for å etablere skoleregioner i Finnmark, basert på erfaringer fra den kommende utredningen omkring dagens organisering.

Lærerne ved de videregående skolene i Troms og Finnmark har rett på en trygg arbeidshverdag. Derfor vil Troms og Finnmark gå foran for å gi lærerne den tilliten de behøver. Det er en realitet at det trengs flere lærere for å sikre tilstrekkelig lærertetthet og fremtidig elevvekst.

Innsatsen for å sørge for at flere gjennomfører må starte tidlig. Elever må få bedre oppfølging gjennom hele skoleløpet, som oppringing ved fravær, leksehjelp og forsterket sommerskole. I tillegg må utdanningsløpet få en nærmere tilknytning til arbeidslivet gjennom hospiterings- og utplasseringsordninger, og vekstbedrifter. Samarbeidet med kommuner og næringsliv må styrkes for å sikre praksisplasser og læreplasser. Yrkesutdanningen skal i sterkere grad enn tidligere rettes mot fag som er viktige for fremtiden og der regionen kan nytte egne fortrinn. Det må tilrettelegges for utdanningsutvalg der det er vekslingsmodeller/samspillsmodeller slik at teori og praksis går hånd i hånd i utdanningsløpet.

Fylkeskommunen vil overta viktige oppgaver og tilskuddsordninger knyttet til integrering og kvalifisering fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI). Vi vil i samarbeid med kommunene jobbe aktivt med bosetting, kvalifisering og integrering i lokalsamfunnene i Troms og Finnmark.

6.2 Fagutdanning i Troms og Finnmark

Det er et mål at alle elever på yrkesfag skal få tilbud om læreplass og sikres god oppfølging i læretiden fram mot fagprøve. Vi vil invitere til en storstilt dugnad mellom fylkeskommunen, kommuner og næringsliv slik at Troms og Finnmark kan bli det første fylket hvor alle yrkesfagelever får læreplass. Vi vil vurdere nye stimuleringsiltak og øke andelen fylkeskommunale læringer. Yrkesfagene er en viktig arena for det utvidete kunnskapsbegrepet der praktisk utøvelse av faget gir grunnlag for teoretisk forståelse. Samtidig som yrkesfagene har mye praksis, må fellesfagene være relevante og tilpasset utdanningsløpet.

Samarbeidspartiene vil sikre et bredt og desentralisert fagskoletilbud til innbyggerne i Troms og Finnmark gjennom å styrke finansieringen og øke antallet studieplasser på fagskolene. Opprettelse av nye studieplasser må skje i tett dialog med partene i arbeidslivet for å sikre samsvar med næringslivets behov og potensialet i regionen.

6.3 Framtidsrettet kompetanseutvikling og forskning

Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT), skal holde høy standard på forskning og utdanning. Ved å bruke disse institusjonene til ulike oppdrag i fylket, vil det utvikles kompetanse som ulike lokale brukere og næringsliv kan dra nytte av. Det er viktig at disse institusjonene blir kjent med næringslivets og samfunnets behov for utvikling av høyere kompetanse, og at de bidrar til utvikling av et offensivt og nyskapende næringsliv, basert på regionens fortrinn. Utdanning, veiledning og forskning som tilpasses disse behovene vil være sentrale betingelser for den samfunnsutviklingen landsdelen står overfor.

Fylkeskommunen skal bidra til at høyere utdanning desentraliseres, slik at videreutdanning og kompetanseheving kan bli rimeligere for deltakerne og oppdragsgivere, og faktisk mulig å gjennomføre ved studiesentre i Troms og Finnmark. Vi vil stimulere til samarbeid mellom utdanninginstitusjonene og etablerte strukturer for utvikling av lokale læringsarenaer i distriktene gjennom studiesentrene. Dette vil gi befolkningen økt mulighet å ta etter- og videreutdanning nært der de bor.

Samarbeidspartiene vil:

- At elever i Troms og Finnmark skal få et opplæringstilbud av høy kvalitet, i egnede lokaler med gode digitale løsninger
- Arbeide for at alle elever på yrkesfag skal få tilbud om læreplass, og sikres god oppfølging
- Motvirke privatisering av skoletilbudet i Troms og Finnmark
- Bidra til samarbeid mellom UiT og næringslivet for opprettelse av forskningsprosjekter ved videregående skoler i regionen, samt jobbe for at UiT skal tilby mer desentralisert utdanning til distriktene
- Sikre fagskoletilbudene i samarbeid med næringslivet
- Bidra til å ivareta og styrke studiesentrene
- Styrke «Blått kompetansesenter»

- Opprettholde tilbudet med LOSA og sikre at flest mulig skal få bo hjemme første året av videregående opplæring
- Sikre det psykososiale læremiljøet både for elever, lærlinger og lærere
- Legge bedre til rette for den desentraliserte skolestrukturen gjennom offensiv satsing på teknologi, samt nye pedagogiske og organisatoriske løsninger
- Utvikle samarbeidet med samisk høyskole i Kautokeino

7 Næring

Troms og Finnmark er rik på naturressurser og muligheter, men har svakere tilgang på privat kapital enn andre deler av landet. For å styrke utviklingen i nord vil vi særlig prioritere satsninger som styrker lokalt og regionalt eierskap.

Fylkeskommunen har en viktig rolle som samfunnsutvikler, regional utviklingsaktør og samarbeidspartner for de store næringsbjelkene i nord; som fiskeri og havbruk, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum og leverandørnæringer i tilknytning til disse. Samarbeidspartiene vil videreutvikle det regionale folkevalgte nivå som den fremste næringspolitiske aktør og pådriver gjennom de oppgaver og virkemidler regionene har til rådighet. Dette skal gjøres gjennom et sterkere samarbeid med næringslivet og partene i arbeidslivet.

Innovasjon Norge er et svært viktig virkemiddel for den bedriftsrettede delen av fylkeskommunens næringspolitikk. Vi mener fylkeskommunen sammen med staten skal eie Innovasjon Norge. Fylkeskommunen får gjennom regionreformen oppdragsgiveransvaret overfor Siva for næringshageprogrammet og inkubatorprogrammet, samt ansvar for næringsrettede ordninger fra Innovasjon Norge. Disse virkemidlene vil være sentrale for å nå samarbeidspartiens næringspolitiske mål for Troms og Finnmark, og for å skape livskraftige samfunn og utvikling i distrikt, tettsteder og byer.

Gjennom å føre en næringspolitikk som legger til rette for et offensivt, nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig næringsliv, basert på regionens fortrinn, er målet at folk skal kunne bo og leve et godt liv i hele Troms og Finnmark. Vi vil skape livskraftige samfunn preget av optimisme og framtidstro, slik at våre unge ønsker å satse i landsdelen.

Troms og Finnmark har flere næringsbærebjelker i nord som fiskeri og havbruk, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi, maritim, petroleum og tilknyttede næringer. Gjennom å føre en aktiv næringspolitikk vil vi satse på innovasjon for å bidra til nytenkende og bærekraftig næringsutvikling, som kan styrke landsdelens konkurranseevne på grunnlag av landsdelens egne ressurser og prioriteringer. Leverandørindustri i tilknytning til eksisterende næringer må videreutvikles. Vi vil satse på fornybar energi og miljøteknologi og legge til rette for fremtidige kompetansearbeidsplasser. Lokale naturressurser og energi skal benyttes til industriutvikling framfor å være en råvareleverandør.

Naturressursene er fellesskapets eiendom. Utnyttelse av fornybare eller ikke-fornybare ressurser, skal gi vesentlige og varige ringvirkninger for regionen.

Samarbeidspartiene vil:

- Utvikle fylkets eierstrategi, samt opprettholde og utvikle fylkeskommunale eierandeler i viktige offentlige selskap
- Styrke fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler, regional utviklingsaktør og samarbeidspartner for de store næringsbjelkene i nord som fiskeri og havbruk, reiseliv, landbruk, reindrift, mineraler, energi og petroleum og leverandørnæringer/leverandørindustri i tilknytning til disse
- Aktivt benytte næringsrettede virkemidler som fylkeskommunen har ansvar for-/oppdragsgiveransvar for til å nå næringspolitiske mål for Troms og Finnmark, og for å skape livskraftige samfunn og utvikling i distrikt, tettsteder og byer

- Sikre satsing på fornybar energi og ny miljøteknologi
- Legge til rette for støtte til FoU-baserte næringsprosjekter
- I samarbeid med næringslivet og øvrig arbeidsliv arbeide for flere lærlingeplasser for ungdom i Troms og Finnmark, samt styrke satsingen på flere lærlingeplasser innen primærnæringene fiskeri, landbruk og reindrift
- Bidra til utvikling av leverandørindustri i tilknytning til Forsvaret
- Arbeide for at nasjonale ordninger med støtte til småbutikker i distriktene videreføres

7.1 Reiseliv, turisme og kulturnæringer

Reiselivsnæringen er i kraftig vekst og er viktig for hele fylket. Samarbeidspartiene vil lage en ny og felles reiselivsstrategi for Troms og Finnmark. Bærekraft, kulturlivet og naturbaserte opplevelser er avgjørende for reiselivsnæringens langsiktige konkurranseevne. Med målrettet bruk av virkemidlene vil vi bidra til fortsatt vekst og utvikling.

Et godt nordnorsk samarbeid vil styrke utviklingspotensialet for reiseliv i regionen. Troms og Finnmark er i en positiv og rask utvikling innenfor reiselivsnæringen. Dette omfatter også reiseliv knyttet til det samiske. Dette er et resultat av blant annet godt samarbeid med ulike aktører og beslutningstakere. Samarbeidspartiene vil derfor fortsette å jobbe tett med ulike sentrale aktører, herunder NordNorsk Reiseliv, destinasjonsselskaper, andre samarbeidsorganisasjoner/samarbeidsaktører og Sametinget for å styrke og utvikle reiselivsnæringa videre. Samhandling og forutsigbarhet for tilrettelegging for reisemålsutvikling vil være viktig for videre utvikling. Samarbeidspartene vil også arbeide for en finansieringsordning for opparbeidelse av fellesgoder og infrastruktur i kommunene i de ulike reiselivsregionene, slik at reiselivsnæringa kan ha en bærekraftig utvikling.

Kunst, kultur og kreative næringer er viktige komponenter i en samlet reisemålsopplevelse. Derfor er forvaltning av og arbeid med kunst, kultur og kulturarv også meget viktig for reiselivet og turismen. Troms og Finnmark og hele landsdelen har opparbeidet seg god kompetanse på gjennomføring av store arrangement, som Finnmarksløpet, Offroad Finnmark, Riddu Riddu, FiNN, TIFF, SKI Classic, og Arctic Race of Norway, Samisk påskefestival. Samarbeidspartiene bidra til videreutvikling bred og mangfoldig arrangementskompetanse i regionen.

Samarbeidspartiene vil:

- Styrke samhandlingen mellom Nord-Norsk Reiseliv, destinasjonsselskaper, andre samarbeidsaktører og Sametinget for å videreutvikle reiselivsnæringen og landsdelen som reisemål
- Legge til rette for kulturnæringshager for å utvikle kreative næringer
- Arbeide for en finansieringsordning for opparbeidelse av fellesgoder og infrastruktur i kommunene i de ulike reiselivsregionene
- Bidra til videreutvikling av arrangementskompetanse i regionen
- Legge til rette for å bruke kulturminner som en del av opplevelsesproduksjonen og utvikle eget program for bruk av kulturminner i næringssammenheng

7.2 Fiskeri og havbruk

Fiske, fangst og foredling har tradisjonelt sett vært bærebjelker for næringslivet i Troms og Finnmark. De villlevende marine ressursene er fellesskapets eiendom, og skal sikres for framtidige generasjoner gjennom en bærekraftig forvaltning og forutsigbare rammebetingelser som både kommer den enkelte næringsaktør og fellesskapet til gode. De samarbeidende partier ser det som en overordnet målsetting å tilrettelegge for en aktiv og målrettet politikk for å utvikle de marine næringene. Havet skal være en sentral ressurs i videreutviklingen av Troms og Finnmark.

Samarbeidspartiene vil arbeide for å styrke kystflåten. Vi vil opprettholde en fiskereid og variert flåte, for å kunne utnytte ressursgrunnlaget både nær kysten og lengre til havs. Vi vil arbeide for økt rekruttering og lokalt eierskap. Sjømatpolitikken må være bærekraftig og gi lønnsomme, helårige arbeidsplasser i fiskerinæringa, både på havet og i landindustrien.

Vi skal legge til rette for videre vekst i havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer. Gode sjølokaliteter er nødvendig for havbruksnæringen og det trengs landareal for settefiskproduksjon. Havbruksnæringen har hatt en svært positiv utvikling de siste 20 årene, og har bidratt til å utvikle det næringsmessige fundamentet og gitt viktige bidrag til verdiskapingen i Troms og Finnmark. Tildeling av nye konsesjoner må gi grunnlag for utvikling av varige arbeidsplasser og lokale ringvirkninger. Det er avgjørende å sikre næringen forutsigbare vilkår. Havbruksnæringen må videreutvikles innenfor miljømessig forsvarlige og bærekraftige rammer.

Oppdaterte- og helhetlige kystsonerplaner bidrar til en kunnskapsbasert forvaltning. Samarbeidspartiene vil støtte opp om en fortsatt differensiert eierstruktur i havbruksnæringen.

Samarbeidspartiene er opptatt av å stimulere til videreforedling, fornying, nyskaping og videreutvikling av leverandørindustri i tilknytning til sjømatnæringen.

Samarbeidspartiene vil:

- I samarbeid med kommunene legge til rette for oppdaterte- og helhetlige kystsonerplaner for å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning
- Arbeide for at sjømatnæringene utvikles slik at det blir størst mulig ringvirkninger og verdiskaping i Troms og Finnmark
- Revidere retningslinjene for fiskeflåtefondet slik at lokale ringvirkninger sikres ytterligere
- Arbeide for styrking av kompetansesenter for hav- og arktiske spørsmål i Tromsø, samt videreutvikling av Blått kompetansesenter

7.3 Landbruk og reindrift

I store deler av Troms og Finnmark spiller landbruket en viktig rolle for bosetting og sysselsetting. Ryggraden i det nordnorske jordbruket er familiejordbruket basert på små og mellomstore bruk. Samarbeidspartiene stiller seg sterkt kritisk til en utvikling der matproduksjonen sentraliseres. Denne linja svekker det nordnorske jordbruket, hvor stadig mer jord tas ut av produksjon. De samarbeidende partier vil derfor jobbe for et landbruk med produksjonsmangfold og en variert bruksstruktur. Vi vil jobbe for at jorda skal tas tilbake i bruk. Med dette som utgangspunkt vil samarbeidspartiene aktivt følge opp regionale landbruksplaner og satse på arktisk landbruk, i samarbeid med faglagene, industrien og kompetansemiljø i tilknytning til næringen.

Vi er opptatt av å bidra til utvikling av et framtidrettet landbruk i Troms og Finnmark, som kan utnytte de fortinn vi har i nord. Matproduksjon fra gårdbrukerne i vår region vil i fremtiden være med på å sikre vår selvforsyning av kortreist, trygg og ren mat med høy kvalitet. Det innebærer tilrettelegging for utvikling av så vel tradisjonelt landbruk, som småskaladrift. Vi vil bidra til videreutvikling og nyskaping innen landbruket. Vi vil holde den dyrkbare jorda i hevd og stimulere til lokal matproduksjon og økt selvforsyning. Vi vil ha bedre jordvern og jordbearbeiding.

Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i fjellområdene og har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter. Reindrift er en viktig samisk næring, og en viktig språk- og kulturbærer. Det er en forutsetning for næringens eksistens og legitimitet at ressursene benyttes på en økologisk bærekraftig måte. Det er også viktig at reindriftnæringen sikres forutsigbare rammevilkår. Samarbeidspartiene vil bidra til at næringen får utnyttet det store potensialet for verdiskaping som finnes ved å bedre markedsføring og salg av foredlede reinprodukter. Vi vil også legge til rette for en videreutvikling av reindriften gjennom utarbeidelse av en regional plan om reindrift for Troms og Finnmark.

Samarbeidspartiene vil også jobbe for en balansert rovdyrpolitikk som gir beitenæringene muligheter til å utnytte utmarksressursene. Vi vil ta til orde for et oppdatert kunnskapsgrunnlag for revidering av regionale bestandsmål. Rovdyrpolitikken må gjøre det mulig å effektivt ta ut skadedyr når beitedyr rammes.

Samarbeidspartiene vil:

- Følge opp regionale landbruksplaner og satse på arktiske landbruk, i samarbeid med faglagene, industrien og kompetansemiljø i tilknytning til næringen
- Ta vare på kulturlandskapet ved at landbrukspolitikken gjør det mer attraktivt å utnytte lokale ressurser i matproduksjonen
- Samarbeide med aktuelle kommuner og interessenter for økt utnyttelse av skog
- Legge til rette for økt bruk av bioenergi som drivstoffkilde
- arbeide for bedre erstatningsordning ved vinter- og avlingsskader for landbruket
- Arbeide for at eiendomsforholdene til statens grunn i Troms får en avklaring

7.4 Petroleumsnæring og kraftproduksjon

Samarbeidspartiene krever at petroleumsressursene, som settes i drift og utvinnes utenfor Finnmarkskysten, må bidra til styrking av distriktsbosetting, verdiskaping og ringvirkninger lokalt. Der det åpnes nye felt, må olje og gass ilandføres for å skape arbeidsplasser og regionale ringvirkninger.

Ved vurdering av åpning av nye områder og utarbeidelse av helhetlige forvaltningsplaner skal næringens interesser balanseres mot annet næringsvirksomhet som reiseliv og fiskeri. Tillatelser skal være basert på føre-var-prinsippet og strenge krav til miljø, sikkerhet og beredskap.

Tilstrekkelig kapasitet på strøm har avgjørende betydning. Det handler om å sikre kommunikasjonslinjer, grunnlag for næringsvirksomhet, utvikling og ikke minst beredskap. Samarbeidspartiene vil at innbyggerne skal ha lik tilgang på forsyningssikkerhet på strøm.

Norges vassdrags- og energidirektorat som konsesjonsgiver må følge opp nettselskapene slik at utbygging av det regionale nettet foretas i tilstrekkelig omfang, med tilstrekkelig framdrift og finansiert av fellesløsninger for sikker strømforsyning uavhengig av geografisk plassering i fylket. Dette er en nødvendighet for å nå målsetningen om grønt skifte i næringslivet. De kommuner som avgir arealer for energiproduksjon til felleskapets bruk skal fortsatt ha rett på kompensasjon for dette.

Samarbeidspartiene vil:

- Sikre lik forsyningsikkerhet for strøm i fylket
- Arbeide for bygging av 420 KV linje til Øst-Finnmark, fortrinnsvis etter eksisterende linjetrasé
- Styrke Harstad og Hammerfest som landsdelssenter for petroleumsvirksomhet, og arbeide for at ressursene fra Johan Castberg-feltet skal ilandføres på Veidnes i Nordkapp. I takt med utvikling i Barentshavet Sør-øst vil vi arbeide for at næringen skal gi økte ringvirkninger i Øst-Finnmark, med tyngdepunkt Sør-Varanger.
- Arbeide for å styrke sikkerhet og beredskap knyttet til petroleumsaktiviteten, og utvikling av trenings- og beredskapssenter i ved fagskolene, med hovedvekt på Nordkapp
- Støtte opp om den industrielle hydrogensatsingen i Berlevåg

8 Infrastruktur og Samferdsel

Helhetlig og funksjonell infrastruktur er grunnleggende i mange folks hverdag fordi det knytter folk og næringsliv sammen, samtidig som det legger til rette for utvikling og verdiskaping. Det gjør fylkeskommunens ansvar for fylkesveier, ferge-, båt- og busstilbud spesielt viktig.

I dagens samfunn der innbyggere, lokalsamfunn og næringsliv er avhengig av å kunne ta i bruk stadig flere digitale løsninger, er det avgjørende for en positiv samfunnsutvikling at den digitale infrastrukturen er utbygd i hele landet med god nok kapasitet. Det gjelder så vel bredbånd som telefoni. Samarbeidspartiene vil jobbe aktivt for å sikre at hele Troms og Finnmark får en digital infrastruktur som gir alle de samme mulighetene. Og utnytte de mulighetene økt digitalisering kan gi, både for enkeltpersoner, næringsliv og lokalsamfunn. En utbygging av 5G-nett i Norge må innebære en utbygging i som gir tilgjengelighet for alle i hele landet.

Samferdsel handler om næringslivets muligheter til å få transportert varer, det gjelder folks muligheter til mobilitet, det handler om forutsetningene for vekst og utvikling i samfunnet. Både med bakgrunn i klima/miljø og økonomi er det viktig at man legger til rette for å ta i bruk nye energibærere som elektrisitet i drift av den offentlige transporten i Troms og Finnmark.

Det er store forskjeller innenfor transportsektoren mellom Nord - og Sør-Norge. Samarbeidspartiene vil om en finner det nødvendig, gå i gang med en egen utredning av jernbane i nord. Det gjøres om ikke regjeringens varslede initiativ om KVVU for transportløsninger i Nord-Norge innbefattet Nord-Norgebanen, får en innretning som ivaretar ønsket framdrift og utredning av ulike teknologiske alternativer, trasealternativer og vurderinger knyttet til sammenheng med jernbanenettet i våre naboland.

8.1 Fylkesvegnettet

Trygge og gode veier er avgjørende for å kunne ta hele Troms og Finnmark i bruk. Standarden på våre veier må være slik at framkommeligheten sikrer innbyggere og næringsliv og at lokalsamfunn kan se framtida lyst i møte.

Etterslep er mer enn dårlig asfalt. Det er også manglende skredsikring, dårlige tunneler, bruer og stikkrenner. Etterslepet på de 4500 km fylkesveg vi har i Troms og Finnmark er på over 9 milliarder og det er derfor viktig å få gjennomslag for at staten tar et betydelig økonomisk ansvar gjennom et nasjonalt ettersleppsprogram.

Troms og Finnmark krever en nasjonal rassikringsplan som gjør at rassikringsbehovene løses over en 12 års periode. Tradisjonelt har skredsikringstiltak i Norge hatt hovedfokus på relativt kostnadskrevenne fysiske tiltak som skredvoller, tunneler, bruer og omlegging av vei.

Muligheten for å benytte mindre kostnadskrevenne tiltak som skredtårn, der overvåkning og utløsning av skred inngår som tiltak, må også vurderes for å ha mulighet til å gjennomføre effektive tiltak på flere veistrekninger innenfor de økonomiske rammene som stilles til rådighet.

Etter at staten og fylkeskommune har hatt felles vegadministrasjon for riks- og fylkesveg (Sams), overføres vegadministrasjon for fylkesveg fra Statens vegvesen til fylkeskommunene fra 1. januar 2020. Dette gir noen nye muligheter knyttet til synergier med øvrig fylkeskommunal organisasjon og virksomhet, men det gir også utfordringer, spesielt i forhold til selve overføringen av oppgavene og kompetanse, samt økonomi. Videre vil det

være nødvendig å finne gode samhandlingsmåter med framtidens Statens vegvesen knyttet til felles interesser knyttet til kompetanse, beredskap og teknologisk utvikling, samt spesielle fagområder. Det vil for samarbeidspartiene være viktig å sikre en organisering av vår nye vegadministrasjon som sikrer god drift, kompetansemiljøer som er viktig for landsdelen og en struktur som gjør det mulig å ha kompetanse og fagmiljø lokalisert i hele Troms og Finnmark, fra Sør-Troms til Øst-Finnmark. Samarbeidspartiene krever at regjering og Storting fullfinansierer overføringen av sams til fylkeskommunene, og at det skjer ved at økonomien følger oppgavene som reelt overføres.

8.2 Kyst-til-marked, bo- og arbeidsmarkedsregioner og havner

Samarbeidspartiene mener fremtidige vegprosjekter må vurderes i lys av behovet for næringstransport samt få hensiktsmessige bo - og arbeidsmarkedsregioner. Infrastruktur som skaper forutsigbarhet og forkorter avstand mellom næring og markeder, herunder øst-vest og på tvers av landegrensene i nord må prioriteres.

Regionen trenger oppgradering og styrking av de interne transportårene i landsdelen, samt transportårene mot Finland, Sverige og Russland. I tillegg må vi bygge ut knutepunktene mot verdensmarkedene. Dette krever tettere samarbeid regionalt og internasjonalt.

Troms og Finnmark skal bidra til at transport av gods og personer blir mer bærekraftig. Vi blir et stort havfylke og våre havner er viktige transport- og næringsknutepunkt. Fiskeriene er avhengig av moderne og effektive havner, og vi ønsker økt satsing på utbygging av fiskerihavner. Gjennom regionreformen får fylkeskommunen ansvaret for fiskerihavnene. Vi krever kompensasjon for de økte oppgavene, og for flere års statlig underfinansiering av fiskerihavnene. Satsing på havneutvikling må ta høyde for langsiktighet, beliggenhet i forhold til havressurser, og lokalisering i forhold til internasjonale logistiktrender og samfunnsmessig langsiktig målsetninger.

Tilgang til jernbane er i dag en selvfølge for næringsliv og bosetting i størstedelen av landet, men ikke i Troms og Finnmark. Jernbane vil være et godt og miljøriktig tiltak for å utvikle landsdelen. For oss handler det om å bygge landet. Vi kan ikke godta at vi i nord må velge mellom satsing på vei eller satsing på bane. Vi krever jernbane til vårt fylke.

8.3 Kollektivtransport

Kollektivtransport er viktig i mange folk sin hverdag. Samarbeidspartiene er opptatt av at kollektivtilbudet fylkeskommunen har ansvar for skal oppleves som enkelt, samordnet, forutsigbart og effektivt for innbyggerne.

Buss, båt og fergedrift som fylkeskommunen har ansvar for må drives og utvikles slik at flest mulig som har behov for, og kan benytte seg av det, opplever det som et tilbud som løser viktige transportbehov i hverdagen.

Buss, båt og fergetilbudet er viktig for verdiskaping og utvikling av bo- og arbeidsmarkedsregionene i hele Troms og Finnmark. Det er derfor svært viktig at dette legges til grunn ved utvikling av både buss, båt og fergetilbudet i hele fylket.

Ved å få på plass en byvekstavtale for Tromsø vil man ha muligheten til å realisere viktige tiltak som styrker kollektivtransport sin andel av persontransporten i Tromsø ytterligere. En utvikling som gjennom beviste prioriteringer gjennom belønningsavtalen har gitt en svært positiv utvikling innen kollektivtrafikken i Tromsø fram til i dag. For dagens bypakke Harstad er det viktig å få på plass tilleggsfinansieringen med bompengeproposisjon

for å kunne nå Harstadpakkens målsettinger også i forhold til kollektiv. For andre byområder i Troms og Finnmark er det viktig å legge til rette for en utvikling slik at flere kan velge å reise kollektivt i et samarbeid mellom kommune, fylkeskommune og stat.

Samarbeidspartiene vil høste av andre fylkeskommunens erfaringer med ulike modeller i måten å organisere offentlig kollektivtransport på.

8.4 Flytransport

Flyplassene og flytilbudet til og fra flyplassene i Troms og Finnmark er en særdeles viktig del av den helhetlige infrastrukturen for innbyggere og næringsliv. Fram til i dag har dette utelukkende vært et statlig ansvar, men som en del av regionreformen overtar fylkeskommunen ansvar for FOT-rutene. Dette innebærer et betydelig ansvar for flyrutetilbudet i Troms og Finnmark, der fylkeskommunen vil overta statens ansvar for kjøp av et flyrutetilbud som er svært viktig for samfunnet, og som ikke løses rent kommersielt. I den sammenheng er det viktig at det samlede flytilbudet ikke svekkes. Samarbeidspartiene forutsetter fullfinansiering når staten overfører ansvaret for FOT-rutene til fylkeskommunen.

Dagens flyseteavgift, som rammer Nord-Norge hardest, må fjernes. Det er ikke noe fullverdig alternativ til lufttransport for reise til eller fra, og innad i Nord-Norge. Avgiften gjør det mer krevende for bedrifter i Troms og Finnmark å drive sin virksomhet, mens bedrifter lenger sør kan velge mellom ulike transportalternativer som for eksempel tog.

Samarbeidspartiene vil:

- Jobbe for et nasjonalt etterslepsprogram for fylkesveg
- Prioritere opprusting av fylkesvegtuneller i tråd med tunellsikkerhetsforskriften
- Sikre at overføringen av sams vegadministrasjon sikrer nødvendig kompetanse og bemanning
- Kreve at staten fullfinansierer oppgavene som følger med overføringen av sams
- Jobbe for å få gjennomslag for et nasjonalt skredsikringsprogram
- Bidra til utprøving av el-fly på kortbanenettet
- Vurdere egen utredning av jernbane i nord for å sikre at regjeringens varslede KVU for blant annet jernbane ikke blir en avledningsmanøver
- Jobbe for å sikre digital infrastruktur og mobilkapasitet i hele Troms og Finnmark
- At buss, ferge og båt-tilbudet skal bidra til velfungerende bo og arbeidsmarkedsregioner, og gode kommunikasjoner for innbyggere og næringsliv i hele fylket
- Fortsette arbeidet for å øke andelen kollektivreiser i byer og byområder gjennom samarbeid mellom fylkeskommune, kommune og stat
- Jobbe for at mer gods transporteres på sjø
- Legge til rette for å ta i bruk nye energibærere i drift av den offentlige transporten i Troms og Finnmark

9 Helse

Samarbeidspartiene ønsker en god offentlig helsetjeneste med likeverdig tilgang på spesialisthelsetjenester over hele landet. Vi vil ha et offentlig helsevesen tilgjengelig for alle, hvor alle innbyggerne har et likeverdig helse- og omsorgstilbud, uavhengig av personlig økonomi, bosted, språk og kultur. Vi sier nei til privatisering av helsetjenester.

9.1 Folkehelse

Folkehelsearbeid må styrkes på alle forvaltningsnivå og i alle samfunnssektorer, gjennom samarbeid som forplikter, fordeler ansvar og stimulerer til handling. Vi må tørre å iverksette tiltak basert på erfaring og kunnskap ervervet gjennom forskning og utprøving.

Arbeid for både tradisjonelle og nye former for friluftsliv kan gi store effekter for folkehelsa både fysisk og psykisk. Det er i denne sammenheng viktig å ivareta tradisjonell bruk av naturen knyttet til fiske, jakt og andre ressurser. Samarbeidspartiene vil legge til rette for at kommunene kan drive aktivt folkehelsearbeid gjennom støtte til regionale friluftsråd og frisklivsentraler. Det er viktig å legge til rette for nærfriluftsliv der folk bor, som eksempelvis turstier, gapahuker og klopplegging.

9.2 Tannhelse

Samarbeidspartiene vil sikre den offentlige tannhelsetjenesten og et likeverdig og desentralisert tannhelsetilbud. God tannhelse er god folkehelse, og det er bedre å forebygge enn å reparere. Vi vil at en større del av folks tannlegeutgifter skal dekkes av folketrygden.

9.3 Regionalt helseperspektiv

I en landsdel med store avstander og spredt bebyggelse byr det på noen særskilte utfordringer knyttet til beredskap og responstid. Fylkeskommunenes rolle er å påvirke nasjonale myndigheter og tale innbyggernes sak overfor helseforetakene. Samarbeidspartiene godtar ikke at mangel på midler skal medføre et dårligere helsetilbud for innbyggerne i Finnmark og Troms.

Statlig underfinansiering har konsekvenser for behandlingstilbudet og akuttberedskapen. Kravene til responstid må sikre et forsvarlig akutt-tilbud. Samarbeidspartiene ønsker bedre samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Vi ønsker å ivareta Universitetssykehuset i Nord-Norge sin nøkkelrolle i å tilby likeverdig helsehjelp, forskning og utdanning. Samarbeidspartiene går imot sammenslåing av UNN og Finnmarkssykehuset.

Samarbeidspartiene vil:

- Prioritere folkehelsearbeid med fokus på fysisk aktivitet og kosthold
- Støtte forskning på folkesykdommene som er utbredt i fylket
- Støtte opp om etablering og utvikling av friluftsråd i alle regionene

- Støtte opp om etablering og utviklingen av Frisklivssentraler i alle kommunene
- Tilrettelegge for lavterskel infrastruktur i form av turstier og gang- og sykkelveier
- Tilby enkel og gratis frokost til alle elever i videregående skole
- Videreføre tildelingene til friluftaktiviteter
- Utarbeide tiltak i etterkant av den gjennomførte folkehelseundersøkelsen
- Sikre et godt og desentralisert tannhelsetilbud i hele fylket
- At tannhelse skal innarbeides i den totale helsetjenesten og finansieres av det offentlige
- Ikke øke tannlegesatsene utover den generelle lønns- og prisstigningen
- Bidra til å styrke samhandlingen mellom tannlegeutdanningen og UNN

10 Kultur og idrett

Troms og Finnmark blir et spennende kulturfylke, med et mangfold av festivaler, arrangementer og kulturaktører. Fra Márkomeannu i sør til Varangerfestivalen i nord-øst, får innbyggere og tilreisende oppleve kunst og kultur i verdensklasse. Vi vil opprettholde mangfoldet av festivaler og kulturopplevelser, samt legge til rette for nye aktører, prosjekter og arrangementer.

Vi mener at både unge og gamle skal få rom til å utfolde seg og få tilbud om gode kulturopplevelser, og vi vil derfor bevare viktige institusjoner som Ungdommens Kulturmonstring (UKM), den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken, i tillegg til å stimulere og bidra til moderne og tilgjengelige museumstjenester.

Frivillige og organisasjonslivet er bærebjelken i det norske idretts- og kulturlivet.

Både Finnmark og Troms har lange, stolte tradisjoner innenfor en rekke idrettsgrener. Vi vil løfte idretten, styrke det profesjonelle, bygge opp om frivilligheten, styrke rekrutteringen og gjøre idrett og kultur tilgjengelig for alle.

Samarbeidspartiene vil:

- Styrke Ungdommens Kulturmonstring (UKM), den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken
- Arbeide for å opprettholde, utvikle og videreutvikle festivaler i Troms og Finnmark
- I samarbeid med kommunene videreutvikle bibliotekene
- Styrke og videreutvikle de store kulturelle motorene i regionene som Festspillene i Nord Norge, Hålogaland Teater, Arktisk Filharmonik, Dansearena Nord, Det Samiske Nasjonalteateret Beavváš, Riddu Riddu og Samisk påskefestival, Scene Finnmark og Kultur i Troms
- Styrke museene og legge til rette for forskning og formidling av kulturarven vår, og formidling av den nordnorske krigshistorien må styrkes
- Støtte og videreutvikle verdensarvsentrene i fylket
- Videreføre arbeidet med Bååstede (flytte hjem samiske kulturminner)
- Arbeide for å få realisert samisk kunst og kulturmuseum i Karasjok og det samiske nasjonalteatret Beavvas i Kautokeino
- I samarbeid med mangfoldet av kunst- og kulturarbeidere og –formidlere, og sammen med ansvarlige for oppfølging på området, bidra til gode betingelser, høy kvalitet og god formidling av kunst og kultur i fylket
- At fylkeskommunen skal være en god samarbeidspartner ved bygging, renovering og modernisering av kulturbygg, anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

11 Forsvarsregionen

Troms- og Finnmark er det eneste fylket i Norge som grenser til tre land med ulikt utgangspunkt. Forsvaret skal forsvare Norge i krigstider, og er nødt til å ha lokalkunnskap om landområdene de skal forsvare.

11.1 Nasjonal sikkerhet og regionalt ansvar

Målet for forsvars- og sikkerhetspolitikken er å hevde norsk suverenitet, sikre nasjonale interesser, og medvirke til å sikre internasjonal stabilitet. Landets rike ressurser på kontinentalsokkelen og i havområdene stiller krav til forsvars- og sikkerhetspolitikken.

Nordområdene forblir Norges viktigste strategiske satsingsområde. Tilstedeværelse i nord vil derfor være av de viktigste nasjonale oppgavene for Forsvaret. Dette gjelder både for Hæren, Heimevernet, Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Samarbeidspartiene er opptatt av å beholde og videreutvikle dagens basestruktur i nord for Forsvaret, og å bidra til styrkede næringsmessige muligheter i forsvarskommunene basert på denne tilstedeværelsen og den økte aktiviteten, i samarbeid med disse kommunene.

11.2 Vertsfylket

Rollen som Norges viktigste forsvarsfylke krever et velfungerende samarbeid mellom det militære og sivilsamfunnene. Derfor vil vi videreføre og forsterke samarbeidet mellom fylkeskommunen og forsvarskommunene, med henblikk på styrket beredskap, informasjonsdeling og koordinering.

Troms og Finnmark har lange tradisjoner som vertsfylker for den norske landmakten, og har en svært sentral posisjon både politisk, geografisk og strategisk i Nordområdene. Vi vil derfor jobbe for å flytte større deler av Forsvarets virksomhet til det nye fylket, styrke sjø og landmakt spesielt, og gjøre det enklere og mer attraktivt for ansatte i forsvaret å bli fastboende.

11.3 Leverandørindustri

I Troms og Finnmark har militært personell fra allierte nasjoner i mange år fått øve, teste utstyr og materiell under særdeles krevende forhold i samarbeid med norske styrker. I samarbeid med forsvarskommunene vil vi legge til rette for at flere selskaper innen forsvarsindustrien etablerer virksomhet i forsvarskommunene, slik at de kan legge større deler av sine utviklingsenheter til disse områdene.

Samarbeidspartiene vil:

- Legge til rette for utvikling av lokale og regionale leverandører/ leverandørindustri med mål om økte leveranser til Forsvaret og våre allierte
- Legge til rette for etablering av enheter knyttet til forsvarsindustrien i forsvarskommunene
- Legge til rette for at flere selskaper som leverer til forsvarsindustrien kan etablere seg i fylket, slik at de kan legge større deler av sine utviklingsenheter hit.

12 Nordområdene

Nordområdene er det viktigste strategiske satsingsområde for hele det politiske Norge. Det samarbeides godt på tvers av landegrensene. Nordkalottsamarbeidet har over lang tid vært en viktig samarbeidsarena for utvikling i nord, og samarbeidspartiene vil utvikle dette samarbeidet videre. Den viktigste ressursen i de norske nordområdene er folkene som bor her, og som i generasjoner har utviklet samarbeid på tvers av landegrensene mellom Norge, Sverige, Finland og Russland. Det finnes spennende samarbeidsmuligheter også gjennom å se mot vest, noe samarbeidspartiene ønsker å ha et større fokus på.

Samarbeidspartiene skal sette dagsorden for nordområdepolitikken og ta en politisk lederrolle i utviklingen av det urbane arktiske området. Svalbard og Longyearbyen lokalstyre har en naturlig plass som samarbeidspartner i Troms og Finnmark fylkeskommunes strategiske arbeid i Arktis. Samarbeidspartiene vil sikre det formelle samarbeidet med Longyearbyen lokalstyre.

Den nasjonale nordområdepolitikken trenger et paradigmeskifte. Vi kan ikke lengre tenke «nord sett fra sør», men må tenke «nord sett fra nord». I Troms og Finnmark finnes viktige organisasjoner og kunnskapsmiljø som på sine områder tar en viktig rolle internasjonalt i utviklingen av vårt Arktis. Samarbeidspartiene ønsker å knytte ulike miljøer tettere sammen og å ta en lederrolle i Arktis, gjennom å videreutvikle prosjektet "Urban Arctic". Det regionale perspektivet i utviklingen av den internasjonale arktiske politikken må styrkes.

Nordområdene skal ikke bare være en råvareeksportør, men verdiskaper og kunnskapsleverandør. Vi vil jobbe for at aktivitet i nord også skal gi klare ringvirkninger til nord. Klimaendringene er den største utfordringen menneskeheten står overfor. Dette vil merkes sterkest i de arktiske områdene. Det er derfor viktig å finne en god balanse mellom vekst og vern i nord.

Tromsø spiller en viktig rolle som den arktiske hovedstaden, Vadsø gjennom overføringen av sekretariat for regionalt nordområdeforum, og Kirkenes gjennom sin rolle som vertskap for Barentssekretariatet. Troms og Finnmark skal utnytte de mulighetene vår status som arktisk region gir oss. Samarbeidspartiene ønsker å bidra til utvikling av konferansen Arctic Frontiers. Samarbeidspartiene anerkjenner og støtter opp om den viktige rollen aktører som blant annet Festspillene i Nord-Norge, Riddu Riddu og Tromsø internasjonale filmfestival tar i utviklingen av folk-til-folk samarbeidet over landegrensene i Nordområdene.

Isfri nordøstpassasje og endring i fiskens vandringsmønster vil gi muligheter knyttet til Nordområdene. Det må stilles strenge miljø- og sikkerhetsmessige krav til aktivitet knyttet til blå vekst, skipstrafikk og andre relevante felt.

Det er viktig å videreføre og utvikle relasjonen til våre naboer i Barentsregionen. Samarbeidspartiene skal være med på å sette dagsorden i Nordområdene gjennom å skape kunnskap, aktivitet, økt verdiskaping og økt tilstedeværelse i nord. Vårt regionale forhold til Russland må fortsatt baseres på tydelighet, dialog og forutsigbarhet. Det regionale og lokale forholdet mellom folk vil bli viktigere enn før, og dette skal vi bidra til å fremme og videreutvikle.

For å kunne utvikle samarbeidet i Nordområdene er det avgjørende å ha gode kommunikasjonsmuligheter og infrastruktur. Vi vil følge opp arbeidet med Joint Barents Transportplan. De samarbeidende partiene vil videreutvikle det internasjonale arbeidet som har vært både i Troms og i Finnmark.

Samarbeidspartiene vil:

- Videreføre de internasjonale samarbeidene til Troms fylkeskommune og Finnmark Fylkeskommune, herunder folk-til-folk samarbeidet
- Videreføre arbeidet med internasjonale programmene som har vært i Troms fylkeskommune og Finnmark Fylkeskommune
- Ta en aktiv rolle i utformingen av den norske nordområdepolitikken
- Jobbe for at den norske nordområdepolitikken baserer seg på paradigmet «nord sett fra nord»
- Videreutvikle Barentsekretariatet som verktøy for Barentsamarbeidet
- Sikre at Pasvik folkehøyskole kan videreføre sitt viktige arbeid blant ungdom i Barentsregionen